

Sygn. akt III Ca 1682/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 stycznia 2018 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SO Marcin Rak

Sędzia SO Anna Hajda

SO Teresa Kołeczko – Waclawik (spr.)

Protokolant Marzena Makoś

po rozpoznaniu w dniu 24 stycznia 2018 r. w Gliwicach

na rozprawie sprawy z powództwa R. M.

przeciwko D. J. (J.)

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Rejonowego w Gliwicach

z dnia 28 kwietnia 2017 r., sygn. akt II C 2081/14

1. **oddala apelację;**

2. **przyznaje radcy prawnemu J. B. od Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Gliwicach 738 zł (siedemset trzydzieści osiem złotych), w tym 138 zł (sto trzydzieści osiem złotych) podatku od towarów i usług, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej powodowi z urzędu w postępowaniu odwoławczym.**

SSO Anna Hajda SSO Marcin Rak SSO Teresa Kołeczko - Waclawik

Sygn. akt III Ca 1682/17

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Rejonowy w Gliwicach w sprawie z powództwa R. M. przeciwko D. J. o zapłatę 5000 zł z tytułu kary umownej i 5000 zł z tytułu zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami od 28 maja 2014r. oddalił powództwo i orzekł o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej powodowi z urzędu przez radcę prawnego.

Sąd ustalił, że w dniu 27 maja 2014r. strony zawarły umowę kupna sprzedaży samochodu marki V. (...) rok produkcji 2008, który pozwany sprowadził z Niemiec. Pojazd nie był zarejestrowany w Polsce, nie przeprowadzono jego aktualnego przeglądu i nie miał opłaconej akcyzy. Cena ustalona została na 24.200 zł. Po przeczytaniu pierwszej strony umowy pozwany podpisał ją. W § 5 umowy wskazano, że zapewnieniem sposobu zapłaty podanej ceny sprzedaży przez kupującego jest cesja wierzytelności przysługująca kupującemu, a potwierdzona okazanymi prawomocnymi wyrokami sądowymi, które sprzedający przyjmuje, nadana w terminie 1 dnia. Pozwany pozostawił samochód na parkingu w siedzibie powoda. Następnego dnia, w związku z koniecznością zapłaty podatku akcyzowego, pozwany

z synem odebrali od powoda dokumenty samochodu, przy czym ich wydanie powód uzależnił od podpisania przez pozwanego oświadczenia, iż w związku z zawartą poprzedniego dnia umową, pozwany zobowiązuje się zwrócić dokumenty w 28.5.2014r. do godziny 16.00, a w przypadku nie dostarczenia dokumentów, przyjmuje karę umowną w kwocie 5.000 zł. Oświadczenie to pozwany podpisał, przy czym znał już negatywne internetowe opinie o działalności gospodarczej powoda. Około godziny 16.00, po opłaceniu podatku akcyzowego pozwany z synem wrócili do siedziby powoda, pozwany poinformował go o zapłacie podatku i zażądał zapłaty należności za auto w gotówce. Powód wówczas okazał mu dokumenty wskazując, że są to wierzytelności, które zostały uruchomione jako zapłata za pojazd. Wówczas pozwany oświadczył, że rezygnuje ze sprzedaży auta, gdyż nigdy nie zawarłby umowy gdyby wiedział, że zapłata ma nastąpić wierzytelnościami. Nie wydał dokumentów powodowi. Po kilku dniach pozwany otrzymał od powoda kopie wyroków, z których wynikało, że inne osoby są mu winne pieniądze. Ostatecznie pojazd został zwrócony pozwanemu w toku dalszego postępowania prowadzonego przeciwko powodowi.

Ustalając powyższe uznał sąd I instancji, że żądanie zapłaty kary umownej z art. 483 k.c. nie mogło zostać uwzględnione, gdyż nie zostało zastrzeżone w umowie zawartej przez strony 27 maja 2014r., a zgodnie z jej § 8 wszelkie zmiany wymagały formy pisemnej pod rygorem nieważności. Tymczasem oświadczenie o przyjęciu kary umownej zostało podpisane tylko przez pozwanego i jako takie – nie zawierając podpisu powoda - nie mogło stanowić ważnie wprowadzonej zmiany do umowy sprzedaży, ani też nie stanowiło odrębnej umowy łączącej strony. Wskazał też Sąd Rejonowy, że pozwany wykonał zobowiązanie niepieniężne wynikające z umowy, gdyż wydał powodowi samochód w dniu podpisania umowy.

Żądanie zadośćuczynienia, sformułowane przez powoda jako żądanie zapłaty za doznane straty związane z uniemożliwieniem mu przez pozwanego korzystania z samochodu i koniecznością podejmowania dalszych czynności takich jak zgłoszenie kradzieży pojazdu, zawiadomienie o braku dokumentów oraz podejmowania działań w celu wykonania nowej dokumentacji pojazdu, uznał sąd I instancji za żądanie zapłaty odszkodowania za nienależyte wykonanie umowy z 27 maja 2014r. i jako niewykazane co do zasady i wysokości oddalił na podstawie art. 471 k.c.

O kosztach procesu orzekł na podstawie art. 98 k.p.c.

W apelacji od wyroku w części oddalającej powództwo powód zarzucił naruszenie przepisów postępowania – art. 233 § 1 k.p.c., które miało istotny wpływ na wynik sprawy, w szczególności naruszenie zasady swobodnej oceny dowodów i dokonania ich oceny w sposób dowolny, a także naruszenie obowiązku wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego, co w konsekwencji doprowadziło do naruszenia prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie art. 483 § 1 k.c. oraz art. 76 zd. 1 k.c., a także art. 445 § 1 k.c. w zw. z art. 415 i art. 24 § 1 zd. 3 k.c.

Uzasadniając zarzuty apelacji podniósł, że w dniu 28 maja 2014r strony zawarły umowę użyczenia dokumentów pozwanemu przez powoda, jej zawarcie – dla jej ważności nie wymagało zachowania żadnej formy szczególnej (art. 60 k.c.), stąd zastrzeżenie kary umownej za niewykonanie zobowiązania niepieniężnego (zwrot dokumentów) na podstawie art. 483 § 1 k.c. było skuteczne. Ponadto wskazał, że skoro dla uzupełnienia umowy strony nie zastrzegły żadnej formy szczególnej (w umowie z 27 maja 2014r. strony zastrzegły formę pisemną ad solemnitatem wyłącznie dla „zmiany” umowy), to dokonane w dniu 28 maja 2014r. uzupełnienie umowy o wprowadzenie nowej instytucji tj. kary umownej uznać należało za prawidłowe i ważne. Podniósł, że w kontekście zeznań powoda co do naruszenia jego dóbr osobistych przez pozwanego oraz faktu świadomego podpisania przez pozwanego krótkiej umowy dotyczącej majątku o wartości 24.200 zł., sąd I instancji bezzasadnie pominął powyższe okoliczności przy ocenie zgłoszonego żądania zadośćuczynienia.

Wskazując na powyższe wniósł o zmianę wyroku w zaskarżonej części poprzez uwzględnienie powództwa i zasądzenie od pozwanego na swoją rzecz kosztów procesu oraz zasądzenie kosztów postępowania odwoławczego, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach procesu za obie instancje.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Apelacja nie mogła odnieść skutku.

Niekwestionowane w apelacji ustalenia sądu I instancji co do okoliczności zawarcia przez strony w dniu 27 maja 2014r. umowy kupna sprzedaży samochodu zasługują na akceptację. Nie podziela jednak sąd odwoławczy oceny Sądu Rejonowego co do charakteru i skutków tej umowy, gdyż jej uważna lektura w kontekście okoliczności jej zawarcia prowadzi do wniosku, że umowa ta, jako sprzeczna z zasadami współzycia społecznego jest nieważna w rozumieniu art. 58 § 2 k.c. Dlatego wywodzenie na jej podstawie uprawnienia do jej uzupełnienia lub zmiany jak też żądania odszkodowania nie znajduje uzasadnienia.

Umowa została zawarta między pozwanym - sprzedającym, który w treści umowy oznaczony został jako (...) J. (a nie prawidłowo (...) J.), a powodem, prowadzącym działalność gospodarczą pod firmą (...) jako kupującym. Umowa została sporządzona w biurze powoda przez jego pracownika, a pozwany po przeczytaniu pierwszej strony podpisał ją.

Paragraf 1 umowy stanowi, że „ Przedmiotem umowy jest sprzedaż, w ramach nabycia przez sprzedającego, wierzytelności, pojazdu: marka..., rok produkcji..., nr VIN..., nr rejestracyjny, przebieg...” W § 3 strony ustaliły wartość przedmiotu umowy na 24.200 zł., zaś § 5 zamieszczony na drugiej stronie umowy ma treść „ Zapewnieniem sposobu zapłaty podanej ceny sprzedaży, przez kupującego, jest cesja wierzytelności przysługująca kupującemu, a potwierdzona okazanymi prawomocnymi wyrokami sądowymi, które sprzedający przyjmie, nadane w terminie 1 dnia.”

Sformułowanie § 1 umowy jest nieczytelne i niezrozumiałe, nakierowane na wprowadzenie w błąd kontrahenta umowy. Treść tego paragrafu i umieszczone w nim znaki przestankowe wskazują, że celem umowy nie jest kupno przez powoda samochodu, ale nabycie przez pozwanego wierzytelności bliżej nieokreślonych. Umieszczenie przecinków po słowach „sprzedającego” i „wierzytelności” w kontekście dalszego słowa „pojazdu” dezinformują i zaciemniają kontekst, gdyż można domniemywać, że chodzi o wierzytelności właśnie pojazdu. Treść § 1 umowy nie odpowiada ani regułom języka polskiego, ani też nie jest to język zawieranych powszechnie na rynku umów kupna - sprzedaży samochodów. Również treść § 5 umowy określająca „zapewnienie” sposobu zapłaty mającą dopiero nastąpić nie wiadomo kiedy cesją nie określonych w żaden sposób w umowie wierzytelności przysługujących kupującemu, przy uwzględnieniu świadomości prawnej pozwanego odnoszonej do poziomu przeciętnego obywatela uczestniczącego w obrocie, uznana być musi za prowadzącą do spowodowania uszczerbku w majątku pozwanego.

Pozwany w swoich zeznaniach w niniejszej sprawie (k. 187-189) jak i zeznając jako świadek w sprawie karnej przeciwko powodowi (III K 329/14 k. 269-280), wyjaśnił, że pojęcie „wierzytelność” rozumiał jako odnoszącą się do wiarygodności samochodu tj. rzetelności informacji o jego stanie. W żadnym razie nie brał pod uwagę, że wierzytelności stanowią formę zapłaty ceny sprzedawanego powodowi samochodu. Takie rozumienie pojęcia wierzytelność, a w zasadzie brak zrozumienia tego pojęcia przez osoby, o przeciętnym poziomie, uczestniczące sporadycznie w obrocie jest jak najbardziej usprawiedliwione.

W tych okolicznościach mając na uwadze, iż celem umowy miało być kupno przez powoda samochodu oferowanego przez pozwanego za cenę 24.200 zł., a jej zapisy w § § 1 i 5 określające sposób zapłaty ceny były niezrozumiałe dla pozwanego i obiektywnie nieweryfikowalne (brak było określenia w umowie konkretnych wierzytelności i ich wysokości) a tym samym niekorzystne i krzywdzące dla pozwanego, uznać należało, że umowa jako sprzeczna z zasadami współzycia społecznego jest nieważna, a jej nieważność powstaje z mocy prawa na podstawie art. 58§ 2 k.c ex tunc czyli od chwili jej zawarcia.

Sankcją nieważności dotknięta jest czynność prawna, która narusza zasady współzycia społecznego, czyli taka która pozostaje z nimi w kolizji. Jak wskazuje doktryna i orzecznictwo, przez pojęcie zasad współzycia społecznego należy rozumieć klauzulę generalną odnoszącą się do powszechnie uznawanych i akceptowanych w danym społeczeństwie wartości wyznaczających zasady przyzwoitego, uczciwego zachowania, obejmujące zarówno normy moralne jak i obyczajowe. Klauzula ta definiowana jest przez takie pojęcia jak zasady słuszności, zasady uczciwego obrotu, zasady uczciwości, zasady lojalności, słuszność kontraktowa, zaufanie do partnera umowy Działając w zgodzie z tymi

zasadami, kontrahent umowy powinien powstrzymać się od wszelkich zachowań, które świadczą o braku respektu dla interesów partnera lub wywołują uszczerbek w jego interesach.

Mając na uwadze kontekst faktyczny zawarcia przez strony umowy w dniu 27 maja 2014r. uznał sąd odwoławczy, że powód wprowadzając do umowy zapisy § § 1 i 5 naruszył zasadę przyzwoitego i uczciwego zachowania, zasadę lojalności, zasadę uczciwości i słuszności kontraktowej, zasadę zaufania do partnera umowy. Wykorzystał nieświadomość pozwanego co do rozumienia pojęcia wierzytelność, sformułował umowę w sposób nieczytelny i niejasny, a celem jego działania było doprowadzenie pozwanego do niekorzystnego rozporządzenia swoim majątkiem.

Dlatego wszelkie roszczenia wywodzonego z nieważnej od samego początku (ex tunc) umowy nie zasługiwały na uwzględnienie.

W kontekście powyższych ustaleń i ocen co do nielojalnego i nierzetelnego zachowania powoda jako strony umowy z 27 maja 2014r., nie zasługiwało też na uwzględnienie żądanie zadośćuczynienia

Z tych przyczyn ponieważ zarzuty apelacji nie mogły odnieść skutku, apelacja jako bezzasadna została oddalona na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu odwoławczym orzeczono na podstawie § 8 pkt 4 w zw. z § 16 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 3.10.2016r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz. U. 2016.1715 ze zm.)

SSO Anna Hajda SSO Marcin Rak SSO Teresa Kołeczko-Waławik